

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 1. De judiciis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

Ad iudicia constituenda vel evitanda: sequitur, ut in ipsa iudicia gradum faciamus, & uniformem ordinis iudicarii rationem ac modum, in causis tam civilibus quam criminalibus, summarie explicemus. Nam licet diversus sit instituendi ordinandive iudicii in utroque causarum genere modus, & de criminali agatur libro V. Decretalium tamen probandi ac finiendi præ idem reperitur.

2. Itaque pro obiecto huius libri statui potest ordo iudicarius, seu causæ cuiuslibet, præsertim civilis, in iudiciis peragenda modus.

3. Cum verò, secundum *Glos. in §. igitur in V. eadem in Proæmid. Insti.* iustin. divisio in scientiis animum legentis incitet, mentem intelligentis præparet, & memoriæ artificiosè reformet: dividi potest ordo iudicarius in tria potissimum principalia membra, quorum primum est de causâ qualibet in iudiciis, præsertim civilibus, instituenda seu ordinanda, inchoanda, ad quod pertinent primi XVII. Tituli: secundum de eadem deinceps instruenda, ad quod spectant subsequentes Tituli usque ad XXVII. qui est de sententiâ & re iudicata exclusivè: tertium denique de eadem dirimenda & sine debito terminanda, ad quod pertinet dictus Tit. XXVII. & reliqui usque ad finem.

TITULUS I.

De iudiciis.

1. Quid sit hoc loco iudicium.
2. Ex quibus constet.
3. Ex persona iudicis, iudicium aliud est Ecclesiasticum, aliud Sæculare.
4. Item aliud Civile, aliud Criminale, aliud mixtum.
5. Et Criminale aliud Capitale, aliud non Capitale.
6. A forma, aliud Ordinarium, aliud Extraordinarium.
7. A materia, aliud Petitorium, aliud Possessorium.

De ordine iudicario, ut diximus, hoc secundo libro disceptatur, quo pacto scilicet atque ordine in iudicio seu coram Iudice causa, potissimum civilis, peragenda sit: & ideo summus Pontifex hunc librum auspiciatur à generali Tit. *De iudiciis*.

1. Omissis autem variis iudiciorum in iure: significationibus, quas tradit Maranta 11. p. *Spec. sui auri*, & quindecim proponit *Glossa, ad cap. in iudiciis 12. De R. iuris in 6.* In præsentem iudicium sumitur pro causæ discussionem, quæ coram Iudice pro tribunali sedente fit. Et dicitur iudicium, quasi iurisdictionis, quod in eo jus dicatur: & Iudex, quasi jus dicens populo, sive quod iure disceptet, *c. Forus inf. De verb. significat.*

2. Ad iudicium hoc modo sumptum quatuor potissimum requiruntur, Iudex, Actor, Reus & Causa, tanquam origo negotii & materia iudicii: adeoque & in iudicio inquisitionis, vel alio simili, hæc quatuor, verè vel fictè saltem, interveniunt, quia fama præcedens repræsentat actorem, *c. Qualiter 17. inf. De accusat. c. Licet Heli 31. inf. De Simonia in verbis, sed quasi fama deferente, vel de iurante clamore.*

3. Iudiciorum variæ sunt divisiones, desumptæ cum à causâ efficiente sive Iudice, tum à materia, forma, & fine. A causâ efficiente sive persona iudicantium aliud est Ecclesiasticum, quod coram Iudice Ecclesiastico, inter personas Ecclesiasticas, & de rebus Ecclesiasticis, agitur, potissimum spiritualibus ut de matrimonio beneficiis & his annexo iure patronatus, de crimine hæresis, Simonia, & aliis similibus: aliud Sæculare, quod coram Iudice laico inter personas sæculares exercetur.

4. A materia, seu fine, circa quem iudicia versantur, aliud est Civile, quo vel in rem vel in personam agitur, civiliter, & principaliter ad commodum privatum, etiam cum ex delicto agitur: nisi forte agatur civiliter ex crimine infamante, nam tunc dicitur causa criminalis. *Foller. ad Matanram 4. p. Spec. Dist. 1. n. 3. ubi alios citat.* Et hoc vel est Spirituale, quo agitur de re spirituali vel ei annexa *c. 2. 3. & aliis h. s.* vel Temporale seu Profanum, *c. ult. h. s.* Aliud est iudicium Criminale, quo agitur de crimine principaliter ad commodum publicum seu vindictam, publicam: ut si in Ecclesiastico

fiastico foro agatur ad degradationem, ad officii dignitatis, vel beneficii privationem, aut ad perpetuos carceres, tamquam ad poenam, *cap. Et si Clerici 4. c. Cum non ab homine 10. h. 1. in Sæculari* vero ad poenam capitalem vel membri mutilationem, aut etiam ad poenam pecuniariam, *fisco*, non parti, applicandam. *Bart. Curt. & alii in l. Prator ait. D. De sepulchro violato.*

5. Unde subdividi potest hoc Judicium in Capitale, & non capitale. Capitale est, in quo agitur de crimine capitali, seu in quo venit irroganda poena capitalis; veluti dum damnatur quis ad mortem naturalem, quia perditur caput naturale: vel dum quis redigitur in servitutem, aut damnatur in metallum, quia amittitur caput civile, quod est libertas: vel dum deportatur, quia tunc caput exprimitur de civitate. Non capitale, in quo non venit imponenda aliqua ex tribus prædictis poenis, *Maranta d. 4. p. Dist. 2.*

6. Mixtum vero judicium est, in quo & civiliter & criminaliter agitur: ut dum de crimine aliquo, v. g. furto vel injuria agitur ad interesse parti, & simul ad vindictam publicam *c. Tua 5. sup. De procuratoribus.*

A forma seu modo procedendi Judicium aliud dicitur Summarium seu Extraordinarium, in quo proceditur simpliciter & de plano, sine strepitu & forma judicii, id est non observatis ad amissim solemnitatibus & terminis judicialibus, veluti in causis electionum, postulacionum, & similibus, prout optime explicatur in *Clement. Sape De verb. significat.* & exemplum habemus in *c. Novit. 13. h. 1.* ubi extra ordinem agitur per viam denuntiationis Evangelicæ seu judicialis contra quemlibet peccatorem. Quibus adde causam hæresis & læsæ Majestatis, in quibus etiam ordo solemnis judicii non servatur, *cap. fin. De hæret. in 6. & Extravag. Henrici VII. Quomodo in læsa Majest. &c.* Ejusmodi quoque sunt iudicia possessoria, *l. 1. C. Si de moment. possess. l. momentanea Cod. Unde vi. l. ult. D. De appellat. recip. & similibus*, Ita tamen in hoc iudicio remittuntur solemnitates iudicii, & solemnis ordo procedendi, ut probationes necessariæ & defensiones legitimæ, citatio, præstatio iuramenti de calumnia vel malitia, sive de veritate dicenda, non excludantur, & sententia definitiva feratur in

scriptis, a Judice, sive sedente sive stante: quamquam in levioribus & parvi momenti negotiis, ubi non sit præjudicium veritati vel causæ principali, sufficiat rem semiplenè & summarie probati, ut in casibus recensitis à Glossa 3. §. secundum D. *Ad exhibendum*. Aliud vero dicitur Plenarium seu Ordinarium, in quo servato iudicii ordine & solemniter de causâ cognoscitur: puta cum reo citato libellus seu actoris intentio scripto editur, & litis sit contestatio; cum præstatur iuramentum calumniæ; probationes res docetur & excutitur, sententiaque in scriptis fertur à Judice sedente; & postremo executioni mandatur: nisi ea per appellacionem vel restitutionem in integrum vel supplicationem suspendatur aut rescindatur vel nulla declaretur. Ita *Canisius in Summa lib. 4. h. 1. §. Denique per l. Prolatam & ibi D. D. C. De sentent. & interloc. In causis 19. inf. De sententia & re judicata.*

7. Aliter Judicium Extraordinarium dicitur illud, quod coram delegato Judice instituitur *Glossa in c. Quoniam contra in v. extraordinarium inf. De probat. & de hoc loquitur totus Tit. sup. De officio delegati, & D. De officio ejus cui mand. est juris d.* Ordinarium vero illud, quod coram Judice ordinario instituitur, de quo loquitur totus Tit. *sup. De officio ordinarii.* Quis autem sit ordinarius, quis delegatus, diximus lib. 1.

8. Rursus Judicium aliud est Petitorium aliud Possessorium. Petitorium dicitur, in quo de proprietate vel alio jure agitur, extra possessionem vel quasi possessionem: ut si res vindicetur, hæreditas petatur, actio empti, depositi, commodati, vel alia similis intentetur. Possessorium est, in quo possessione vel quasi contenditur, sive adipiscenda, sive retinenda, sive recuperanda. Possessio proprie est rerum corporalium, *l. 4. in princ. D. De acquir. vel amittend. possess.* quasi possessio incorporalium, *l. Si quis dicitur no D. Si servit. vindicetur; & quomod. sunt servitutes, & similia alia jura.*

Alias Judiciorum divisiones tradit *Maranta in Speculo 4. p. prima principalis quasi.*

